

Poetinė Gyčio Norvilo semiotika

Kęstutis Nastopka

ANOTACIJA

Straipsnyje aptariamos reikšmės generavimo strategijos Gyčio Norvilo eilėraščių knygoje *Išlydžių zonos*. Knygoje eilėraščiai kaitaliojami su grafikos dariniais, sudarytais iš piešinių ir įrašų. Aptariamos plastinės ir semantinės opozicijos eilėraščiuose „autoportretas“ ir „rentgeno nuotrauka“. Skyriuje „kūnų geografija“ skleidžiasi aktantiniai vyro ir moters santykiai. Atsiveria trys meilės pasijos briaunos: geismas, pavydas ir palaima. Norvilo poetinėje mitologijoje, kaip ir senuosiuose lietuvių tikėjimuose, žymėtasis narys yra vanduo, reiškiantis ir mirtį, ir prisikėlimą. Į mitinę pradžių pradžių grąžina vaiko žvilgsnis. Keliuose eilėraščiuose transformuojami šiuolaikiniai sporto mitai. Poleminį sakymo matmenį ryškina atsiribojimas nuo kitų poetų „privatizuotų“ teritorijų. Nuolat keisdamas kaukes poetas paneigia vienintelio požiūrio galimybę. Apversto pasaulio vaizdais teigiama neįmanomos poezijos įmanomybė.

Esminiai žodžiai: vidujybė, figūratyvizavimas, semantinės kategorijos, izotopija, aktantinis vaidmuo, mitologija, poleminė struktūra.

ATSKLANDA

Algirdas Julius Greimas laiške Aleksandrai Kašubienei klausė:

Ar savęs pažinimas yra vertė? Ar pažinimas per sapnų kalbą geresnis, tikresnis? O gal jis „poetiškesnis“ ir tuo būdu vertas būti komunikacija, kad kitiems padėtų ar pradžiugintų? Pagal Mallarmé, vidujinis žmogaus gyvenimas, jeigu jį atskleisi, pasirodys kaip „maža šūdo krūvelė“.¹

Poezijos kalba panaši į sapnų kalbą tuo, kad po jos išorine išraiška – tuo, kas sakoma, – slypi kitas turinys – tai, kas pasakoma. Kad atskleistų savo gilųjį turinį, poezija turi pasiekti aukštą temperatūrą, kurioje empirinės tikrovės vaizdiniai virsta mąstytinės tikrovės lydiniais. Taip interpretuočiau antraštinę Gyčio Norvilo knygos *Išlydžių zonos*² metaforą.

Norvilas, kaip ir Stephanas Mallarmé, neturi iliuzijos, kad po išorine individo raiška slypi kažkokia vidujybės gelmė. Skirtingai nei prancūzų poetas, „giliają“ tuštumą Norvilas apibūdina ne organinės gamtos, o matematikos terminais. Knyga baigiasi vizualinės poezijos eskizu „po nulinių - - -“:

0 0
 0
 00
 0
 nulis nulis
 nulis
 nulijus
 tyku (78)

O viename iš knygos epigrafų Henry Millerio žodžiais kalbama apie „arabišką nulį, ženklą, iš kurio kyla galybė matematinių pasaulių, sverto atramos tašką, kuris suteikia pusiausvyrą žvaigždėms, lengviems sapnams, lengvesnėms už orą mašinoms, lengviems protezams ir juos sukūrusiems sprogiesiems degalams“ (5). Tarp šių alternatyvių nulio sampratų – nulio kaip tuštumos ir nulio, kryptančio į begalybę, skleidžiasi Norvilo poezijos reikšmės.

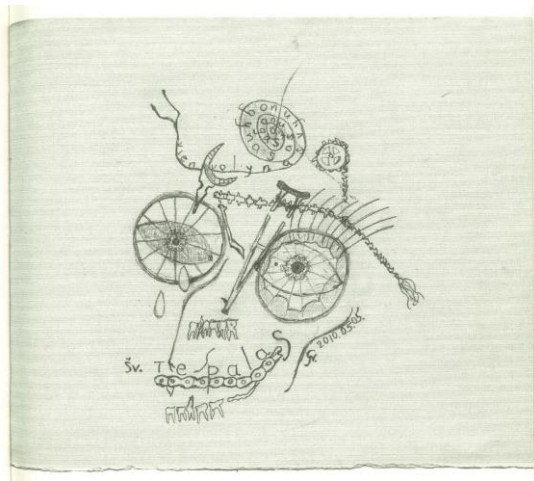
¹ Algirdo Juliaus Greimo ir Aleksandros Kašubienės laišakai. 1998–1992, Vilnius: Baltos lankos, 2008, p. 160–161.

² Gytis Norvilas, *Išlydžių zonos*, Kaunas: Kitos knygos, 2012. Analizuojant šio rinkinio eilėraščius, po citatų nurodomi knygos puslapiai.

RAŠMENYS IR PAIŠAI

Knygoje eilėraščiai kaitaliojami su grafikos dariniais, paties poeto vadinamais „paišais“. Vizualiniame „autoportrete“ (51) kentauringė žmogaus-dviračio figūra konstruojama iš dviračio ratų, į kuriuos įrėžiami „akių“ ovalai, išardytos dviračio grandinės („stuburo slanksteliai“, o drauge ir „kakta“, „dantys“, „lūpos“), tepalo lašų („ašaros“) ir perlūžusio ramento („nosis“). Dviračio plastiniai formantai koreliuoja su kiek aukščiau nubraižytu sraigės atvaizdu (spiralė – kriauklė, dviračio vairo puslankis – sraigės ragai).

„Akių“ ovalai sykiu yra „užpildyti nuliai“ – (regėjimą turėsiantys pagerinti) akiniai, pro kuriuos matomos akys, savo ruožtu priešinos kaip džiaugsmas ir liūdesys (viena akis ašaroja, kita – linksma). Šie „užpildyti nuliai“ koreliuoja su grafiniu nulio ženklu, įrašytu į sraigės kiauto centrą („aš nuogas 0“), ir su lūpas žyminčiais dviračio grandinės nareliais³.

Pamatinė „autoportreto“ priešprieša – statika *vs* dinamika. Dviračio, sraigės ir ramento figūras sieja /judėjimo/ teminė vertė. Dvi judėjimo trajektorijos baigiasi pralaimėjimu: išardytas dviratis, sulaužytas ramentas. Trečioji trajektorija – sraigės šliūžė – veda iš

³ Už šias sugestijas esu dėkingas straipsnio rankraštį recenzavusiai doc. Irinai Melnikovai.

išorės į vidų (vienuolynas–vynuogynas), o galiausiai – į sraigės kiaute uždarytą nuogą „aš“. Vynuogyno–vienuolyno paralelė pasikartoja viename iš ciklo eilėraščių:

*šliaužia įsirežusios
sraigės
šaligatvio skersvėjis
– kiek vienuolynų! (37)*

Sraigės figūra užpildyta raidėmis. Dviračio figūroje vienintelis raidinis įrašas yra „Šv. Tepalas“, palydintis kalbėjimo padargą – lūpas. Išstartas žodis įgyja šventumo vertę. Kalbančios burnos / lūpų ir reginčių akių priešprieša neutralizuojama. Akimis skaitomi ir rašto ženklai, ir grafiniai atvaizdai. Išardyto dviračio statiką atsveria judantis žvilgsnis ir iš akių krintanti ašara.

Analogiškas žodinis autoportretas pateikiamas įžanginiame knygos eilėraštyje „rentgeno nuotrauka“:

<i>esu tylėtojas</i>	<i>tyla galiu užmušti triušį</i>
<i>esu angelų medžiotojas</i>	<i>labai gardūs džiovinti</i>
<i>prie vienvėsių</i>	<i>ir nuovargio</i>
<i>esu mirusiųjų tautybės</i>	<i>turintis gyvųjų pilietybę</i>
<i>esu tik laikinai einantis</i>	<i>žmogaus pareigas iki pareikalavimo</i>
<i>esu veršelių priėmėjas</i>	<i>vyšnių sodintojas</i>
<i>esu asocialus</i>	<i>pagal horoskopą</i>
<i>pusiau žmogus</i>	<i>pusiau dviratis</i>

*dviratžmogis su dviem stipinuotom pilnatim ir galva, besiraitančiu
tepaluotu botažu tarp kojų – vis rečiau besiekiu žemę (11)*

Eilėraštyje pateikiama visa paradigma sakytoją apibūdinančių figūrų. Jas sieja gyvenimo ir mirties („esu mirusiųjų tautybės / turintis gyvųjų pilietybę // esu tik laikinai einantis / žmogaus pareigas iki pareikalavimo“), statikos ir dinamikos („esu tylėtojas / tylą galiu užmušti triušį“), vandens ir ugnies („esu užšalęs lietvamzdis / stogų tvindytojas // esu lauželių kūrentojas / save deginantis“), viršaus ir apačios („stogų“ vs „žemė“) opozicijos. Nors užšalęs lietvamzdis trikdo žemės ir dangaus komunikaciją, sakytojui priskiriamas gamtos ir kultūros tarpininko vaidmuo: „esu veršelių priėmėjas / vyšnių sodintojas“, „pasibaidęs arklis / sukantis ratus

vazono manieže // aplink / žydinčią bulvę“. Maniežo rato figūra savo ruožtu koreliuoja su dviratžmogio „stipinuotom pilnatim“.

Paskutinėse eilėraščio eilutėse paradigminių sakytojo portretą papildo sintagmatiniai sakytojo ir sakymo adresato („tavo“, „tave“, „tavo“, „tau“) santykiai:

*o dabar esu nekviestas svečias tavo lūpose. dabar žiodysiu tave,
glostysiu, vadeliosiu tavo lūpas, švelnus tau būsiu*
n e b ū s i u

Statiką („rūgpienio paviršius“, „pelėsio violetas“) pakeičia atvėrimo semantika („žiodysiu tave“, „vadeliosiu tavo lūpas“). Plg. ribų peržengimo semantiką 17 dalių cikle „priešaušris: iš būrimų“:

*esu vėjo pražiodytas polietileno maišelis
nešamas pažemiu, Gedimino prospekto trinkom –
prieš eismą prieš eismą (15)*

Kita vertus, grafinis eilėraščio „rentgeno nuotrauka“ pavidalas atliepia regimos nuotraukos simetriją. Eilėraštinis ne tik linijiškai skaitomas iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią, bet ir matomas kaip simultaniškas peršviestos krūtinės ląstos atvaizdas. Tai galioja ir kitiems eilėraščiams. Skyriuje „trumpieji jungimai: kaulų metimai“ vertikalus skaitymas koreliuoja su horizontaliais (iš kairės į dešinę) strofų poslinkiais. O eil. „ežero paviršiai, arba pavasario nuogybės (penkiukė)“ (39) pradedamas skaityti „arabiškai“ (iš dešinės į kairę), su trečiąja strofa pasislenkama į dešinę ir leidžiamasi žemyn, o ketvirtoji ir penktoji veda žvilgsnį iš kairės į dešinę:

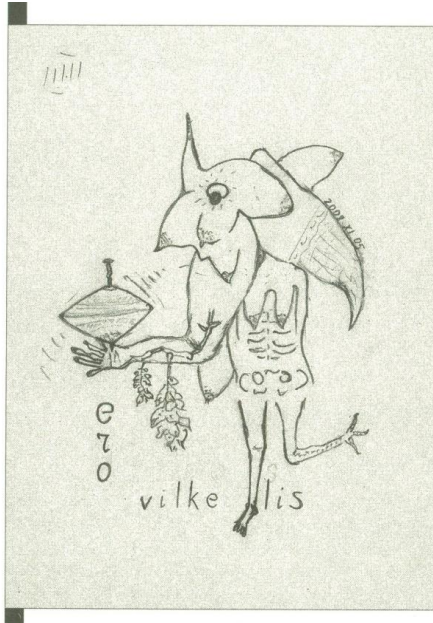
<i>šnopuoju į vandenį</i>	<i>mane stebina</i>
<i>pūsteliu maurus į vakarus</i>	<i>labai maži dalykai</i>
<i>– raibuliais išsivaikšto veidas</i>	<i>– itin nematomi</i>
	----- kai
	<i>lipa ir lipa</i>
	<i>lytis ant lyties</i>
<i>kilimo verpetuose</i>	<i>miško atspindyje</i>
<i>vyras ir moteris –</i>	<i>daugiau gyvybės</i>
<i>žalčiai plaukiantys ežeru</i>	<i>nei jame pačiame</i>

Irina Melnikova ir skyriaus „kūnų geografija“ grafinę užsklandą (55) siūlo skaityti dvejopai: iš viršaus į apačią („ero“) ir iš apa-

čios į viršų („ore“). Paišų ir eilėraščių sambūvis neatskiriama susieja leksinį skaitymą ir matymą, o jų sąjungą įvirtina netuščias 0.

ERO VILKELIS

Skyriaus „kūnų geografija“ užsklandoje pasirodantis ero vilkelis įsuka vyro ir moters santykius.

Trijuose stambiausiuose skyriaus eilėraščiuose atsiveria trys meilės pasijos briaunos: geismas („keliavau tavo kūno dykuma“), pavydas („pavydo litanija per šv. užmarštį ir tyrus“) ir palaima („laimingi – kol ežere - - -“). Pirmajame eilėraštyje erotinių metaforų įkaitintą jauseną nutraukia ironiška savistaba:

keliavau tavo kūno dykuma, kliedėjau, sukau ratus, grįždavau į tą patį tašką, it savižudis prie taburetės. aistra metė kilpą ant kaklo, o užveržė naktis. kupranugaris vis gėrė ir gėrė, o aš meldžiausi prie rentinio: „beprotybės yra baisi – kelio nėra ko paklausti...“

paryčiais stojo smėlio audra - - -

bet antai – tu tik šukavaisi plaukus koridoriuj priešais išgaubtą

veidrodį (58)

Antrajame eilėraštyje kuriamas metoniminis mylimosios portretas:

pavydžiu šaligatviams, tiems sijonų ir pasijonių specialistams. vidurnakčiui, kai tu staiga kažkur dingsti. pavydžiu orui, kurio pilni tavo plaučiai, raudonoms užuolaidoms, prie kurių tu glaudies, – nuo jų klostėmis it kalnų upėmis srūva kraujas. pavydžiu takelių vingiams, atkartojantiems tavo kūno išlinkius. pavydžiu rudeniui, kurs taikos iščiulpti tavo krūtis. net vištai, jau basta karamba, net vištai, kurią tu peši ant slenkščio po plunksną, po plunksną. Aš taip tavęs pavydžiu - - - (60)

Pešamos vištos figūra susieja erotiką ir mirtį (kaip Sigito Gedos „Vištos valgyme“ iš paskyrimų François Villonui ciklo). Artėjančią mirtį primena savo vienatvės kiautą nešanti sraigė:

jau galas, beprotybė, pavydžiu net įsirėžusiai, lėtai link savo mirties šliaužiančiai sraigėi, kuri vos už 102 kilometrų nuo tavęs, bet artėja, artėja - - -
rupūžė, gyvate, užmarštie, ji taip gosliai priekin ištiesus ragelius tyrai šventieji, ji taip negailestingai - - -
aš meldžiuosi tai sraigėi, kad šliaužtų lėčiau, kad žemė suktų lėčiau, aš taip tavęs pavydžiu - - - (60)

Eil. „laimingi – kol ežere - - -“ metaforas pakeitusių metonimijomis kuriamas kosminis meilės scenovaizdis:

kiek artėjom prie kranto – tiek jis tolo, matės žvėrių apspistos edžios, Panas, grojantis kaulu. iš gėdos, neturėdamas kur dėti akių į kumščius kosėjo žvaigždės ir žvelgė į ežerus – atviras žemės žaizdas, kuriose rangėmės mes, aistros kupini kirminai, alkani troškimo gyven ti ir mirti. kiekvienas už du, laimingi – kol ežere, tarp šių bendračių - - (63)

POETINĖ MITOLOGIJA

Pasak Greimo, lietuvių mitinėje pasaulėžiūroje šventasis utopinis pasaulis buvęs vandeninio pobūdžio: „[V]iskas, kas vyksta

danguje, yra visų pirma tiktai *atspindys* gyvenimo marių dugne“⁴. Šis modelis galioja ir *Išlydžių zonose*:

įsibrendu į pakrantės medžio šešėlį
 –
vandens atspindyje laikas eina atgal
atspindyje
 laikas
 eina

(„priešaušris: iš būrimų“, 16)

*štai jau vanduo laužia vaizdą, pro šalį sklendžia milžiniška vėgėlė,
 nuo ikrų nukarusiu pilvu, uodega paglosto galvą - - -
 niekad nebuvo laimingesnis, pagalvojau, paimtas į tokią nelaisvę,
 toks visas po vandeniu.*

*šis raibuliuojantis vaizdas – tobuliausias mano televizorius,
 transliuojantis vienintelį – amžinybės kanalą.*

(„kariuomenės. o aš toks visas po vandeniu - - -“, 69)

Vanduo reiškia ir mirtį, ir prisikėlimą:

kaip jautiesi?
padoriai

– kvėpuoji?
 – ne

– tai gal po vandeniu?
 – jau nebe

(„pokalbis telefonu (trejukė)“, 42)

Knygoje ryški asmeninė mitologija. Į mitinę pradžią pradžia gražina vaiko žvilgsnis. Eil. „berniuko tardymai“ juo grindžiamas apversto šiuolaikinio pasaulio vaizdas:

– kodėl suvelti tavo plaukai?
 – pasaulis suveltas, kraujuoti molio laukai
 [...]
 – ko toks prastas rimas?
 – ...kokios akys, toks arimas

⁴ Algirdas Julius Greimas, *Lietuvių mitologijos studijos*, sudarė Kęstutis Nastopka, Vilnius: Baltos lankos, 2005, p. 150.

[...]
 – o kodėl lūpas išrietęs liūdesys?
 – todėl, kad sapnui žiūri į dantis,
 o aš stoviu ant galvos kojomis aukštyn! (25)

Eil. „Nacho pasivaikščiojimai“ užbaigiamas vaiko, kuris bijo grįžti namo su sudužusiais akiniais, ištarne:

– už savęs landas į požemius būtina užversti. juk žmogų užmušti gali bet kada: dabar ar po mirksnio, tačiau kaip sunku neužmušti - - -, – *tyliai krizendamas sako tas vaikas, bijantis grįžti namo, pilnom saujom užgyvento, sudužusio, kruvino vaizdo.* (27)

Eil. „avies darinėjimas. Pandėlys. 2007 pavasaris“ pabaigoje išnirusi vaiko figūra žymi buitinio ir mitinio laiko pertrūkį:

– kur buvai, – *klausia apsiblausęs vaikas*, – kur taip ilgai buvai, jau spėjau užaugti?
 – ilgai stovėjau eilė, vaike, labai ilgos eilės prie čiulpinukų, – *šaukia žmogus, už plaukų išrautas iš žemės sapno.* (28)

Eil. „skerdykla nr. X: ties Krekenava, sausis“ masinio gyvulių naikinimo fabrikas lokalizuojamas pragare. Susitkęs su mirtimi, vaikas atsisveikina su vaikyste. Vaikiškus žaidimus („akla višta“, aitvarai, dantimis sukąsti degtukai, kuriuos traukiant susiliečia lūpos) pakeičia suaugusiųjų pasaulio realijos:

visa tai perkošus vyzdžiais, vaikystė atsitraukia it jūra, subliūkšta vaikystės burės, lieka tik musės marlėje perkošus laiką it pieną, jis jau tikrai nebe toks, koks buvo. kokie dar žaidimai: akla višta ar 10 pagaliukų, kaip leisi laivelius ir aitvarus? - - - man jau duokit degtinės
 – *kai mirtim pastojusios mergaitės, sudrėkę berniukų degtukai - - - tuomet man ėjo šešiolikti* (71)

Šiuolaikinei mitologijai priklauso pasitelktieji sporto mitai. Sportinius žaidimus Norvilas suvokia kaip iliuzinę gyvenimo alternatyvą. Komentuodamas Günterio Grasso eilėrašį „Naktinis stadionas“ jis pastebi: „[P]oetas net be teisėjo nuosprendžio turi būti visada nuošalėje (svarbi pozicija) ir rodyti liežuvį, juoba kai

pilni stadionai žiūrovų.“⁵ Tokios nuostatos laikomasi eil. „futbolo čempionatas“:

*geležiniai aukštos įtampos stulpai
žirgliodami į vakarus
mosikavo elektriniais botagais
šiaudų rulonais žaidė futbolą
tuo metu miestuose
žmonės dirbo vaikus ir leido pinigų
–
buvau patekęs į haliucinacinę nuošalę (20)*

„Beprotnamio spartakiadoje“ žaidimas be taisyklių išauga iki kosminių matmenų:

*apsidairyk, eidamas gatve, – visų klaikiausia haliucinacija – priešais
tave. šviesa – tai tik fizika, niekai. svarbiausia – aikštės apšvietimas,
šėšėliai.
kova be taisyklių, be kraujo, jokio dantų griežimo, tik taika ir ramybė,
nes jau finalinis švilpukas. pratęsimas – amžinybė ir vėjas, besikasan-
tis į kaštoną. (30)*

Eil. „iš nulinių buvimų“ 17-tame fragmente futbolo įvaizdžiais aprašoma poezijos situacija:

*poezija turi pastatyti į kampą arba į vartus, kurie per visą horizontą,
atimti paskutinę viltį, – tik tada pradėdi gyventi neatsispirdamas į
iliuzijas – – –
regis aš pats ten stoviu – aklas raišas vartininkas – ištiktas stabo su
žagsinčia prostata priešais epochos sieną, norėdamas neva kažką de-
maskuoti – – – (76–77)*

POLEMINIS SAKYMO MATMUO

Vladas Šimkus kadaise ironizavo:

*Po Maironio, Martinaičio, Jakšto –
parašyt ką nors? Ir dar naujai?⁶*

Norvilas poetų varžybas po saule pratęsia iki mūsų dienų:

⁵ Gytis Norvilas, „Užmauti kibirą“, *Literatūra ir menas*, 2015-06-12, p. 6.

⁶ Vladas Šimkus, *Nusileisk dangau, ant žemės*, Vilnius: Vaga, 1982, p. 192.

*Parulskis privatizavo mirtį, numirėlius –
nebeturiu su kuo rytais pasisveikinti ar išlenkti alaus.
Kajokas privatizavo drugelius, jų sapnus ir visus mažmožius –
kurie neva judina pasaulį.*

*Marčėnas – angelus ir jau beveik visas banalybes.
Marcinkevičius su šutve privatizavo tėvynės fantomą, kalbą,
atėmė teisę net išsižioti, mylėti gimtinę,
manydami geriausiai žinantys, kaip tai daryti.*

[...]

*Geda privatizavo viską, kas liko,
dar ir dabar randa niekam nežinomų teritorijų,
aptveria mamutų kaulais ir juokiasi:
– kodėl jūsų tokios atlėpusios ausys? matosi, kad negabūs...*

(„monologas iš statinės dugno: didžiosios privatizacijos“, 21–22)

Poetas ir čia renkasi nuošalę: kalba iš vienintelės neprivatizuotos teritorijos – statinės dugno. Atsvara poetiniams šlampams – „itin nematomai“ maži dalykai. Statinės dangčiu aukštyn kojomis ropojančios skruzdės pirstelėjimas – „gražiausia pasaulio muzika“ – palieka viltį, kad

*iš dangaus brūzgų išlįs skaniai besijuokiantis
įkaušęs didelis dievas
ir įvykdys kosminę nacionalizaciją*

Poetas karnavaliiniu juoku priešinasi sustabarėjusioms vertybėms. Nuolat keisdamas kaukes jis paneigia vienintelio požiūrio galimybę:

*galiu būti bet kuo. netgi savim, virsti lauko žiurke, didžiuoju tratiku,
nuodingu haliucinogeniniu grybu, Panu, pažaliausiu skroblo žieve,
upely kritusiu šernu, kurio viduriais Bachą groja vanduo, el. stulpu,
samana, apsūrūkusiu plytinės kaminu plynėj, vaiku, su sudužusiais
akiniais delnuose bijančiu grįžti namo - - -*

(„Nacho pasivaikščiojimai“, 26)

– iš baimės virsti niekuo, būti nieku, niekiu ar šiaip šliogieriu, iš baimės virsti tuo, kas yra turinys klaidios amžinybės - - -

(„privatūs laimės baseinai“, 31)

Į šį metamorfozių sąrašą būtų galima įtraukti ir išgalvotą vokiečių poetą Carlą Grosknallerį: 2007 m. kaip jo eilėraščio vertimas *Literatūroje ir mene* buvo išspausdintas Norvilo eilėrašties „iš nulinių

buvimų“. Tariamame vertime iš vokiečių kalbos kuriama asmeninė lietuviškų rašto ženklų mitologija:

*kas pasakys, kad laikas nėra o raidės skylė žodyje beprotybė
o peilio dūriai – juodos dėmės ant i žodyje mirtis
kablys į nugarą – r raidės išraitas žodyje horizontas*

*taip subyra ženklai ir kalba, lieka tik nusikaltimai, beprotybė,
mirtis, horizontas – kalba pirma pagimdo demonus –
poezija nebeįmanoma kaip po nuožmių skerdynių (75)*

Subyrėjusių rašto ženklų figūros atitinka pagrindines grafinio „autoportreto“ figūras: apskritimą, sraigės tako bifurkaciją ir dviračio grandinės užraitą. Išskaidytoje kalboje išskiriami atraminiai poeto idiolekto žodžiai – *beprotybė, mirtis, horizontas*.

Sakoma, kad po Aušvico poezija tapo nebeįmanoma. Poetine kalba šią mintį eil. „Jurbarko vieškelis“ išreiškė Šimkaus minimas Martinaitis:

*Tai buvo vakaras į Jurbarką
tai žovyrduobės į Vokietiją žydai
Jeruzalėn į Jurbarką nes buvo
dangus į Jurbarką ir šauksmas
sušaudymas Jeruzalėn į Jurbarką*

*Iš čia nėra vienas niekur neišeisim!
Iš čia su šuliniais teatsitraukia
kalba, aguonų eisena, galvijai,
kurie vieni tebus išgelbėti, teatsitraukia
dangus į Jurbarką. –
Panaikinta bus ta vieta,
kurioj mes esam –
čia niekada daugiau neturi būti žemės⁷*

Skirmantas Valentas šiame eilėraštyje atpažino Paulio Celano „Todesfuge“ subtekstą⁸.

⁷ Marcelijus Martinaitis, *Toli nuo rugių*, Vilnius: Vaga, 1982, p. 9.

⁸ Skirmantas Valentas, *Lingvistinis pasaulis poezijoje*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1977, p. 131–139.

Išlydžių zonose apverstas neįmanomas pasaulis siejamas ne tik su holokaustu, nors „avies darinėjime“ neatsitiktinai išnyra žydų tvoros figūra: vidurius ir skūrą, pridengęs kruvinu celofanu, vežu dulsvais ratais, pakasu prie žydų tvoros (kastuvas stukteli į debesį) (28).

Didžioji Gyčio Norvilo pastanga – įrodyti neįmanomos poezijos įmanomybę.

RÉSUMÉ

La sémiotique poétique de Gytis Norvilas

Kęstutis Nastopka

Cet article traite des stratégies génératives de signification utilisées dans le recueil de poésie *Išlydžių zonos* (*Les zones des fulgurations*) de Gytis Norvilas. Dans ce livre, les images de la réalité empirique se transforment en figures de la réalité mentale. Tout comme Stéphane Mallarmé, l'auteur du recueil nie l'illusion que l'expression externe de l'individu cache l'intériorité profonde. Son point de départ est une conception alternative du zéro en tant que vide et du zéro orienté vers l'infini.

Dans le recueil en question, les poèmes alternent avec des formations graphiques composées d'images et d'inscriptions. Dans le poème « autoportrait », la figure d'un homme-vélo est construite de roues de vélo, d'une chaîne de bicyclette démontée et d'une béquille cassée. La figure d'un escargot avec l'inscription « abbaye vignoble » et les paroles « moi nu 0 » inscrites sur la coquille de l'escargot correspondent aux configurations plastiques du vélo. Dans le poème « radiographie », l'image graphique fait penser à la symétrie d'une épreuve radiographique du torse. Dans le plan verbal, on développe l'opposition entre la vie et la mort, la statique et la dynamique, l'eau et le feu, le haut et le bas.

Le chapitre intitulé « géographie des corps » porte sur les relations actantielles entre l'homme et la femme. On fait ressortir trois aspects de la passion de l'amour : le désir, la jalousie et la béatitude.

De même que dans les croyances anciennes lithuaniennes, dans la mythologie poétique de Norvilas le terme marqué est l'eau qui signifie aussi bien la mort que la résurrection. C'est le regard d'un enfant qui renvoie au temps des origines des mythes. Dans le poème « abattoir N° XX : près de Krekenava, janvier » l'enfant, confronté au carnage massif du bétail, qu'on localise dans l'enfer, fait ses adieux à l'enfance. L'auteur transforme aussi les mythes contemporains du sport.

La dimension polémique de l'énonciation est accentuée grâce à la prise de distance par rapport aux territoires « privatisés » par

d'autres poètes. Tout en changeant de masques, le poète nie la possibilité d'un seul point de vue. Les images d'un monde renversé affirment la possibilité d'une poésie impossible.

Mots clés: intériorité, figurativisation, catégories sémantiques, isotopie, rôle actantiel, mythologie, structure polémique.